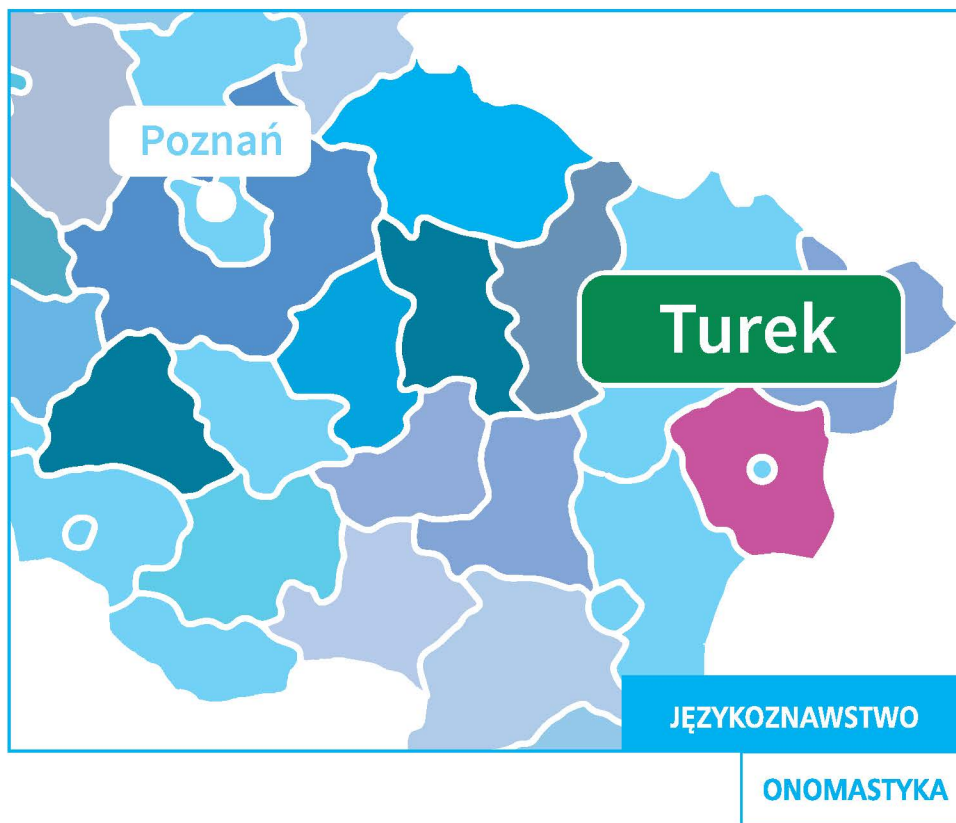

Ewelina Zając

T

Toponimia powiatu tureckiego Słownik nazw

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu
ŁÓDZKIEGO

**Toponimia
powiatu tureckiego
Słownik nazw**

WYDAWNICTWO
UNIWERSYTETU
ŁÓDZKIEGO

[Kup książkę](#)

Ewelina Zając

Toponimia powiatu tureckiego Słownik nazw

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu
ŁÓDZKIEGO

ŁÓDŹ 2016

[Kup książkę](#)

Ewelina Zając – Uniwersytet Łódzki, Wydział Filologiczny
Katedra Dialektologii Polskiej i Logopedii, 90-236 Łódź, ul. Pomorska 171/173

RECENZENT

Dorota Rembiszewska

REDAKTOR INICJUJĄCY

Urszula Dzieciatkowska

OPRACOWANIE REDAKCYJNE

Małgorzata Szymańska

SKŁAD I ŁAMANIE

Munda – Maciej Torz

PROJEKT OKŁADKI

Stämpfli Polska Sp. z o.o.

Zdjęcie wykorzystane na okładce: © Shutterstock.com

Publikacja dofinansowana z dotacji celowej dla młodych naukowców
oraz uczestników studiów doktoranckich w 2016 r.

© Copyright by Ewelina Zając, Łódź 2016

© Copyright for this edition by Uniwersytet Łódzki, Łódź 2016

Wydane przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
Wydanie I. W.07545.16.0.M

Ark. wyd. 7,0; ark. druk. 7,375

ISBN 978-83-8088-443-4
e-ISBN 978-83-8088-444-1

Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
90-131 Łódź, ul. Lindleya 8
www.wydawnictwo.uni.lodz.pl
e-mail: ksiegarnia@uni.lodz.pl
tel. (42) 665 58 63

SPIS TREŚCI

Wstęp	7
Wykaz stosowanych skrótów	13
Słownik	17
Bibliografia	115
The toponymy of Turek district. Dictionary of names. Summary . . .	117

WSTĘP

W dorobku polskiej onomastyki znajdują się liczne monografie z zakresu toponimii. Do tej pory opublikowano materiał onimiczny pochodzący z różnych regionów Polski: z Mazowsza¹, Małopolski², Śląska³, Pomorza⁴, Lubelszczyzny⁵, północno-wschodniej części kraju⁶ oraz z ziemi łódzkiej⁷. Teren zachodniej⁸ i historycznej Wielkopolski⁹ oraz północno-zachodniej części dawnego województwa konińskiego¹⁰ został częściowo przebadany pod tym kątem. Materiał onomastyczny zebrany na terenie Wielkopolski służył wcześniej celom historyczno-językowym w różnych

¹ A. Wolff, *Mazowieckie nazwy terenowe*, „Onomastica” 1969, R. XIV, s. 74–80; K. Zierhoffer, *Nazwy miejscowe północnego Mazowsza*, Wrocław 1957.

² D. Kopertowska, *Nazwy miejscowe województwa kieleckiego*, Warszawa–Kraków 1984; K. Rymut, *Nazwy miejscowe północnej części dawnego województwa krakowskiego*, „Prace Onomastyczne” VIII, Wrocław 1967; W. Lubaś, *Nazwy miejscowe południowej części dawnego województwa krakowskiego*, „Prace Onomastyczne” IX, Wrocław 1968; E. Pawłowski, *Nazwy miejscowości Sądectczyzny*, cz. I: *Nazwy miast, wsi, przysiółków oraz dzielnic miejskich i wiejskich*, „Prace Komisji Językoznawstwa” XXV, Wrocław 1971; E. Pawłowski, *Nazwy terenowe Ziemi Sądectkiej*, „Prace Onomastyczne PAN” 1984, t. XXX.

³ R. Mrózek, *Nazwy miejscowe dawnego Śląska Cieszyńskiego*, Katowice 1984; S. Rospond, *Śląskie studia toponomastyczne*, cz. I: *Topographica*, „Rozprawy Komisji Językowej Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego” 1959, t. II, s. 31–64; cz. II: *Possesiva*, „Rozprawy Komisji Językowej Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego” 1961, t. III, s. 5–100; tenże, *Patronimiczne nazwy miejscowe na Śląsku*, „Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego” 1964, Seria A, t. LXXXIX.

⁴ E. Breza, *Toponimia powiatu kościerskiego*, Gdańsk 1974; H. Górnowicz, *Toponimia Powiśla Gdańskiego*, Gdańsk 1980; E. Jakus-Borkowa, *Toponimia powiatu świeckiego*, Wrocław 1987.

⁵ M. Łeśiów, *Terenowe nazwy własne Lubelszczyzny*, Lublin 1972; M. Olejnik, *Mikrotoponimia powiatu włodawskiego*, Lublin 2014.

⁶ K. Szcześniak, *Nazwy miejscowości byłych powiatów oleckiego i gołdapskiego*, Gdańsk 1994; *Słownik nazw terenowych północno-wschodniej Polski*, t. 1–2, oprac. N. Barszczewska, J. Głuszkowska-Babicka, T. Jasińska-Socha, J. Smułkowa, Warszawa 1992.

⁷ M. Kamińska, *Słownictwo topograficzne w gwarach okolic Łodzi*, „Onomastica” 1964, R. IX, s. 203–223.

⁸ M. Rutkiewicz, *Toponimia środkowozachodniej części województwa wielkopolskiego*, Poznań 2002; *taż*, *Nazwy terenowe i miejscowe w gminie Miedzichowo*, Poznań 1997.

⁹ D. Podlawska, *Nazwy miejscowe z terenu XVI-wiecznego województwa poznańskiego*, cz. 1, cz. 2, Słupsk 1990.

¹⁰ J. Chojnacki, *Nazwy terenowe w północno-zachodniej części województwa konińskiego*, Poznań 1995.

zakresach (por. prace H. Górnowicza, F. Nieckuli¹¹). Jednak obszar południowo-wschodniej części województwa wielkopolskiego nie miał dotąd monograficznego opracowania nazewnictwa miejscowego i terenowego.

Powiat turecki¹² położony jest w malowniczym zakątku wschodniej Wielkopolski, który posiada wiele walorów przyrodniczych i kulturowych, związanych z wsią polską. W skład powiatu wchodzi osiem gmin: Brudzew, Dobra, Kawęczyn, Malanów, Przykona, Tuliszków, Turek i Władysławów o łącznej powierzchni 929,3 km², a zamieszkiwany jest przez około 84 tys. mieszkańców. Głównym ośrodkiem administracyjnym i gospodarczym powiatu jest miasto Turek. Dzięki obszarom krajobrazu chronionego, kompleksom leśnym, parkom krajobrazowym, akwenom oraz pomnikom przyrody środowisko naturalne regionu jest bardzo atrakcyjne. Głównym bogactwem naturalnym jest węgiel brunatny, wydobywany na terenie czterech gmin: Brudzewa, Przykony, Turku i Władysławowa. Pod wpływem działalności kopalni „Adamów” pod koniec XX wieku krajobraz uległ przeobrażeniom, pozostawiając zalesione hałdy i zbiorniki wodne.

W słowniku znajdują się nazwy miejscowe – ojkonimy (nazwy miast, wsi i ich części) i terenowe – anojkonimy (łądowe: nazwy pól, łąk, lasów, pagórków, oraz wodne: nazwy rzek, jezior, stawów). Stanowi on zestawienie wszystkich aktualnych toponimów funkcjonujących na badanym obszarze oraz nazw dawnych zanotowanych w źródłach i na mapach oraz biernych, nieużywanych obecnie, ale przechowywanych w pamięci mieszkańców. Część miejscowości została zlikwidowana w wyniku działalności odkrywkowej kopalni węgla brunatnego „Adamów”, ale wysiedleni mieszkańcy wsi wracają wspomnieniami do miejsc, które były im bliskie. Omawiane są tu nazwy urzędowe, oficjalne, nieoficjalne, znane powszechnie i używane tylko lokalnie, którymi mieszkańcy posługują się od wielu lat, stosując je na co dzień.

Słownik zawierający 1725 nazw stanowi pierwszą część monografii poświęconej toponimii powiatu tureckiego. Materiał słownikowy zgromadzony został w wyniku eksploracji terenowej w latach 2010–2012, podczas której przeprowadzono rozmowy ze 195 informatorami. Badania terenowe to wymagające, lecz niezwykle wartościowe zajęcie. Bardzo czasochłonne, a niekiedy nawet i uciążliwe, okazały się wywiady z informatorami, których niezmiernie trudno było przekonać o ważności i celowości pracy. Byli nimi rdzenni mieszkańcy poszczególnych wsi, najczęściej powyżej 40. roku życia, stale tu mieszkający, w większości będący rolnikami, którzy z pozostałymi mieszkańcami wsi rozmawiają czystą gwarą, zaś w kontakcie z obcymi używają języka literackiego, jednak niepozbawionego cech gwarowych,

¹¹ H. Górnowicz, *Rodowe nazwy miejscowe Wielkopolski, Małopolski i Mazowsza*, „Gdańskie Zeszyty Humanistyczne” 1968, t. X, Seria Filologia, nr 3, s. 1–197; F. Nieckula, *Nazwy miejscowe z sufiksem -ov-, -in- na obszarze Wielkopolski i Małopolski*, Wrocław 1971.

¹² Zob. np. M. Górzynski, *Zabytki miasta Turku i powiatu tureckiego. Miasto Turek*, Turek 2009.

zwłaszcza fonetycznych¹³. Zdarzało się, że w jednej miejscowości prowadzono rozmowy z kilkoma informatorami, ponieważ wielu mieszkańców pragnęło wyjaśnić skąd pochodzi nazwa ich miejsca zamieszkania, co niejednokrotnie prowadziło do tworzenia tzw. etymologii ludowej¹⁴.

W celu uzupełnienia danych, zgromadzonych podczas badań terenowych, sięgnięto również do współczesnych i archiwalnych map topograficznych i katastralnych powiatu tureckiego¹⁵. Materiał wyekscerpowano także z prac toponomastycznych S. Kozierowskiego¹⁶, z materiału historycznego opracowanego przez S. Zajączkowskiego i S. M. Zajączkowskiego¹⁷ oraz pracy magisterskiej M. G. Skubiszewskiej¹⁸.

W prezentowanym słowniku zawarto wszystkie nazwy zgromadzone w wyniku eksploracji terenowej i ekscerpcji źródeł. Jednak toponimia to dział onomastyki *in statu nascendi* – stare nazwy, nieużywane przez mieszkańców zanikają, a nowe pojawiają się dość szybko, co może być uwarunkowane np. zmianą właściciela gruntu. Praca ma charakter *stricte* materiałowy, a nie historyczny czy historyczno-językowy, stąd brak najstarszych zapisów nazw wsi oraz informacji o losach poszczególnych miejscowości czy obiektów. Należy też zaznaczyć, że zebrany materiał to stan aktualny na czas jego gromadzenia, czyli lata 2010–2012. Do czasu ukazania się publikacji wiele z tych ojkonimów i anojkonimów mogło zniknąć lub mogły pojawić się nowe określenia.

Zgromadzony materiał przedstawiony został w postaci alfabetycznego słownika nazw, dla których opracowano odrębne artykuły hasłowe.

Wyrazem hasłowym¹⁹ jest każdy ojkonim i anojkonim prosty (jednoskładnikowy, jednoczłonowy), jak również wszystkie kolejne składniki nazw wielowyrazowych. Hasłem w słowniku jest postać leksykalna wyrazu, a nie jego warianty

¹³ H. Górnowicz podkreślał, że dla badań toponomastycznych informator nie musi doskonale i konsekwentnie mówić gwarą, ale fakt ten jest mile widziany. Zob. H. Górnowicz, *Kompleksowe badania regionalne w zakresie toponomastyki*, w: *Warsztat współczesnego onomasty. Materiały z III Ogólnopolskiej Konferencji Onomastycznej*, pod red. D. Kopertowskiej, Kielce 1983, s. 105.

¹⁴ I. Nowakowska-Kempna, *Polskie nazwy miejscowe (analiza synchroniczna)*, „Prace Językoznawcze. Onomastyka” 1978, t. IV, s. 25.

¹⁵ Mapy topograficzne i katastralne uzyskano dzięki Sławomirowi Piątkowskiemu.

¹⁶ S. Kozierowski, *Pierwotne osiedlenie dorzecza Warty od Kola do ujścia w świetle nazw geograficznych*, „Slavia Occidentalis” 1926, t. V, s. 112–246; *Pierwotne osiedlenie pogranicza wielkopolsko-śląskiego między Obrą i Odrą a Wartą i Bobrem w świetle nazw geograficznych*, „Slavia Occidentalis” 1928, t. VII, s. 172–329; 1929, t. VIII, s. 231–291; *Badania nazw topograficznych na obszarze dawnej wschodniej Wielkopolski*, t. I, Poznań 1926, t. II, Poznań 1928; *Badania nazwy topograficznych na obszarze dawnej zachodniej i środkowej Wielkopolski*, t. II, Poznań 1922.

¹⁷ S. Zajączkowski, S. M. Zajączkowska, *Materiały do „Słownika geograficzno-historycznego dawnych ziem łęczyckiej i sieradzkiej do 1400 roku”*, cz. I, Łódź 1966; cz. II, Łódź 1970.

¹⁸ M. G. Skubiszewska, *Nazwy miejscowe i terenowe gminy Tuliszków*, praca magisterska napisana pod kierunkiem prof. B. Walczaka, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań.

¹⁹ E. Jakus-Borkowa, K. Nowik, *Nazwy miejscowości w Polsce. Układ a tergo*, Opole 2010, s. III.

fonetyczne, choć w niektórych nazwach zachowano w wyrazie hasłowym zmorfologizowane cechy gwarowe (np.: *Iglonka, Kamionka, Wypalonki*). Wyraz hasłowy został wyróżniony w artykule pismem pogrubionym. Jest nim nazwa we współczesnej postaci morfologicznej w zapisie ortograficznym, co ułatwia korzystającemu ze słownika znalezienie wyrazu. Nie podawano końcówek fleksyjnych przypadków zależnych, nazwy zapisano tylko w mianowniku. Jeśli toponim składał się z kilku elementów, wszystkie jego człony zapisane zostały wielkimi literami. Uznając nazwy typu *Pod Lasem, Na Trzech Brzozach* za dwu- i wieloczłonowe, przyjęto, że przyimki *Pod, Na* są członami nazw, a więc ich pisownia małą literą byłaby niezgodna z normą zapisu nazw własnych.

Po wyrazie hasłowym po myślniku znalazły się zapisy form gwarowych nazwy, podane w pisowni fonetycznej kursywą, poprzedzone kwalifikatorem gw. Oddają one wymowę poszczególnych informatorów, dlatego w jednym haśle może znaleźć się kilka wariantów fonetycznych tej samej nazwy.

W następnej kolejności zapisano informację na temat charakteru obiektu oraz jego lokalizacji. Z uwagi na fakt, iż jedna nazwa może odnosić się do kilku obiektów, zostały one uporządkowane w następującej kolejności: miasta/wsie, części miejscowości, pola, łąki, lasy, obiekty wodne i inne. Następnie podano nazwę/y miejscowości, w której znajduje się obiekt oraz w nawiasach okrągłych gminę/y. Jeśli jedna nazwa była określeniem dla kilku obiektów w różnych gminach, wówczas w kolejności wymieniania obiektów pod uwagę brano nazwy gmin w porządku alfabetycznym, a następnie układ obiektów według ich charakteru.

Dalszą informacją jest etymologia naukowa nazwy. W przypadku toponimów, powstałych od nazw osobowych oraz miejscowych, podano odpowiednią nazwę własną, opatrzoną skrótem bibliograficznym słownika, w którym jest notowana, z uwzględnieniem tomu i strony. Onimów pochodzących od antroponimów nie dzielono kolejno na imiona, nazwiska i przezwiska, gdyż w przypadku nazw dawnych, staropolskich, często nie wiadomo, jaką funkcję pełniła dana nazwa osobowa. W odniesieniu do toponimów odapelatywnych ich budowę słowotwórczą analizowano w opozycji do wyrazów pospolitych. Jeśli dana nazwa miała lub ma pod względem budowy słowotwórczej odpowiednik w wyrazie pospolitym, wówczas traktowano ją jako bezsufiksalną, czyli bez kreacji formalnojęzykowej (zaliczono tu również toponimy motywowane przez zdrobniałe formy wyrazów pospolitych, np.: *Górki, Laski, Piaski*). Natomiast, jeśli nie istniał apelatyw, któremu równa byłaby nazwa własna, uznano ją za utworzoną za pomocą sufiksu, czyli za nazwę z kreacją formalnojęzykową, podzieloną słowotwórczo²⁰ (np.: *Parcelew, Smolina*) i podano wyraz motywuujący. Znaczenie apelatywu, ujęte w „łapkach” (”), określono na podstawie słowników języka polskiego i słowników gwarowych, co zaznaczono stosownym skrótem bibliogra-

²⁰ Pamiętać należy, że w okresie staropolskim i średniopolskim funkcjonowało wiele apelatywów, które nie zostały odnotowane w słownikach.

ficznym, zawierającym obok literowego symbolu tytułu (czasami nazwiska), również oznaczenie tomu (cyfrą rzymską) i strony (cyfrą arabską). Przy wskazywaniu źródła apelatywów nowszych powoływano się na *Uniwersalny słownik języka polskiego*²¹, natomiast podczas definiowania leksemów archaicznych sięgnięto do *Słownika warszawskiego*²², *Słownika języka polskiego* pod redakcją S. Lindego²³ lub W. Doroszewskiego²⁴. Nie opatrywano definicjami słownikowymi oraz nie wskazywano źródła apelatywu dla jasnych określeń typu *droga*, *gawron*, *las*, *rów*, a jedynie te hasła, które mogą być nieznane, dwu- lub wieloznaczne pod względem interpretacyjnym. Jeśli kilka nazw miało takie samo pochodzenie, źródło zapisywano tylko jeden raz, w formie podstawowej nazwy (kiedy miała ona postać liczby pojedynczej i mnogiej, wówczas w liczbie pojedynczej) lub w pierwszej w kolejności alfabetycznej. W odniesieniu do nazw wieloczłonowych omówiono pochodzenie kolejnych elementów składowych. Formy, od których pochodziły, podano w liczbie pojedynczej (oprócz *pluralia tantum*, co zostało zaznaczone) i w rodzaju właściwym dla określanej jednostki nazewnictwa, np.

Krzyżowe Dukty – gw. *kšyžove dukty*, łąki w lasach we wsi Olesin (gm. Władysławów) – zest. z 1 czł. przym. *krzyżowy*, 2 czł. od ap. *dukt*.

W nazwach albo członach nazw, pochodzących od przymiotników odrzeczownikowych lub od rzeczowników, w nawiasie po dwukropku podano rzeczownik (nazwę własną), od którego został utworzony dany wyraz. Jeśli był to przymiotnik pochodzący do wyrazu pospolitego, ale funkcjonujący samodzielnie, w nawiasie nie zapisywano pochodzenia odrzeczownikowego, np.

Józinki – gw. *iuziŋki*, część wsi Sarbicko, dawniej wieś (gm. Tuliszków) – od n. os. *Józinek* (: n. os. *Józef*) SSNO II 495,
ale

Kacze Dołki – gw. *kače douki*, stawy we wsi Ogorzelczyn (gm. Tuliszków) – zest. z 1 czł. przym. *kaczy*, 2 czł. od ap. *dolek*.

Po omówieniu etymologii naukowej nazwy, w niektórych artykułach hasłowych po kropce podana została historia obiektu lub jego ludowa etymologia, np.

Manhatan – gw. *mąxatan*, część wsi Dziadowice (gm. Małanów) – od n. miejsc. *Manhattan* 1. ‘okręg w Nowym Jorku, w którym znajdują się liczne atrakcje turystyczne oraz centrum finansowe (Wall Street), najdroższa dzielnica Nowego Jorku’ SNG 176–177, 2. ‘dzielnica zabudowana nowoczesnymi, wysokimi budynkami’ Rutk 146. Część wsi bardzo biedna, do której trzeba dojechać żwirową drogą, znajdują się tam ziemie najgorszej klasy – nazwa ironiczna.

Informacje o pochodzeniu nazw, uzyskane od informatorów, są często niezgodne z prawdą historyczną oraz właściwą motywacją nazwy. Dlatego niektóre

²¹ *Uniwersalny słownik języka polskiego*, pod red. A. Grzegółki-Maciejewskiej, t. I–V, Warszawa 2003.

²² J. Karłowicz, A. Kryński, W. Niedźwiedzki, *Słownik języka polskiego*, t. I–VIII, Warszawa 1900–1927.

²³ M. S. B. Linde, *Słownik języka polskiego*, t. I–VI, Warszawa 1994.

²⁴ *Słownik języka polskiego*, pod red. W. Doroszewskiego, t. I–XI, Warszawa 1958–1969.

interpretacje nazw w publikacji mogą budzić kontrowersje, gdyż są one inne niż znane i powtarzane od lat historie na temat nazwy obiektu. Etymologizowanie jest właściwością ludzkiego umysłu, każdy użytkownik języka, chcąc wytłumaczyć skąd się wzięła nazwa, tworzy mity, legendy, dotyczące nazwy na zasadzie asocjacji, bez odwoływania się do analizy struktury słowotwórczej jej pierwotnego podłoża leksykalnego. Językoznawca zaś rozpatruje nazwę pod kątem jej budowy, źródłosłowu, stąd różnice w etymologii naukowej i ludowej²⁵. Ludowe etymologie opierają się na skojarzeniach, często asocjacje te dotyczą sfery fonicznej czy semantycznej nazwy, a nierzadko występują one w kontekście nacechowanym emocjonalnie.

W niektórych artykułach hasłowych pojawiają się odsyłacze do nazw o takiej samej lub zbliżonej etymologii, jednak jeśli są to hasła sąsiadujące ze sobą, nie stosowano odsyłaczy, np.

Krzywe Staje – gw. *kšyve staję*, pole we wsi: Dąbrowa, Brudzew (gm. Brudzew); pole we wsi Radyczyny (gm. Przykona) – zest. z 1 czł. przym. *krzywa*, 2 czł. od ap. *staja*. Zob. Staja.

Staja – gw. *staĩa*, pole we wsi: Tokary, Wojciechów (gm. Kawęczyn) – od ap. *staja* 1. ‘dawna miara długości, różna w różnych okresach i okolicach, np. w XIX w. równa 1067 m’, 2. ‘dawna miara powierzchni, najczęściej równa 1,2–1,5 ha’ USJP IV 507,

ale

Staje – gw. *staję*, pole we wsi Radyczyny (gm. Przykona); pole we wsi Szadów Pański (gm. Turek) – od ap. *staja*.

Formy prasłowiańskie, nazwy osobowe oraz nieznane apelatywy, stanowiące podstawę dla toponimów, nierejestrowane w słownikach, podano z gwiazdką (*), jako formy zrekonstruowane.

²⁵ Zob. A. Paluszak-Bronka, M. Czachorowska, *Etymologia ludowa a naukowa nazw wybranych osiedli bydgoskich*, w: *Najnowsze przemiany nazewnictwa*, pod red. K. Nowik, Warszawa 1998, s. 401–412.

WYKAZ STOSOWANYCH SKRÓTÓW

Skróty cytowanych źródeł i opracowań²⁶

- AJKW *Atlas języka i kultury ludowej Wielkopolski*, pod red. Z. Sobierajskiego i J. Burszty, t. I–VIII, Wrocław 1979, t. IV, Wrocław 1986; t. VI, Wrocław 1991; t. VIII, Poznań 1994.
- Bąk P. Bąk, *Słownictwo gwary okolic Kramska na tle kultury ludowej*, Kraków 1960.
- Czub J. Czubek, *Jeszcze o łazach i łążkach*, „Język Polski” 1926, R. XI, z. 1, s. 20–25.
- Galas P. Galas, *Łazy w powiecie bocheńskim*, „Język Polski” 1927, R. XII, z. 5, s. 153–155.
- Handke K. Handke, *Nazwy miejscowe typu Holendry*, „Rozprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego” 1965, t. XIV, s. 57–68.
- Hrabec S. Hrabec, *Polskie apelatywa toponomastyczne*, „Rozprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego” 1986, t. XIV, s. 284–332.
- Korn, Rz M. Kornaszewski, W. R. Rzepka, Huba|| Huby w wielkopolskich nazwach miejscowych i terenowych, „Slavia Occidentalis” 1967, t. XXVI, s. 61–78.
- Korn M. Kornaszewski, Nart, narty w polskich nazwach miejscowych i terenowych, „Slavia Occidentalis” 1968, t. XXVII, s. 101–110.
- Kupis B. Kupis, *Nasze imiona*, Warszawa 1991.
- Łoś J. Łoś, *Łazy, załazy, łążki*, „Język Polski” 1925, R. X, z. 4, s. 108–109.
- MSGP *Mały słownik gwar polskich*, pod red. J. Wrónicz, Kraków 2010.
- Oestr H. Oesterreicher, *Łazy*, w: *Symbolae grammaticae in honorem Ioannis Rozvadovski II*, Cracovia 1928, s. 389–392.
- Recz S. Reczek, *Podręczny słownik dawnej polszczyzny*, Wrocław 1968.

²⁶ Pozycje bibliograficzne tu zawarte nie zostały powtórnie zamieszczone w części *Bibliografia*.

- Rutk M. Rutkowski, *Nazwy własne w strukturze metafory i metonimii*, Olsztyn 2007.
- RymNMP *Nazwy miejscowe Polski. Historia – pochodzenie – zmiany*, pod red. K. Rymuta, I–IX, Kraków 2004–2013.
- RymSIW K. Rymut, *Słownik imion współcześnie w Polsce używanych*, Kraków 1995.
- RymSNW K. Rymut, *Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych*, t. I–X, Kraków 1992–1994.
- SB W. Boryś, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Kraków 2005.
- SD *Słownik języka polskiego*, pod red. W. Doroszewskiego, t. I–XI, Warszawa 1958–1969.
- SENGP M. Malec, *Słownik etymologiczny nazw geograficznych Polski*, Warszawa 2003.
- SGP *Słownik gwar polskich*, pod red. M. Karasia, J. Reichana, J. Okoniowej, A. Tyrpy, t. I–IX, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1977–2014.
- SGPK J. Karłowicz, *Słownik gwar polskich*, t. I–VI, 1900–1911.
- SL M. S. B. Linde, *Słownik języka polskiego*, t. I–VI, Warszawa 1994.
- Smocz P. Smoczyński, *Nazwy miejscowe Polichna, Polikno oraz inne na tej samej leksykalno-semantycznej bazie oparte*, „Onomastica” 1978, R. XXIII, s. 67–93.
- SNG J. Grzenia, *Słownik nazw geograficznych z odmiana i wyrazami pochodnymi*, Warszawa 2008.
- SSNO *Słownik staropolskich nazw osobowych*, pod red. W. Taszyckiego, t. I–VI, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1977.
- SSS *Słownik starożytności słowiańskich. Encyklopedyczny zarys kultury Słowian od czasów najdawniejszych*, pod red. W. Kowalenki, G. Labudy, T. Lehra-Splawińskiego, t. III, Wrocław 1967.
- Sstp *Słownik staropolski*, pod red. S. Urbańczyka, t. I–XI, Warszawa–Wrocław–Kraków 1953–2002.
- SSz M. Szymczak, *Słownik języka polskiego*, t. I–III, Warszawa 1978–1981.
- SW J. Karłowicz, A. Kryński, W. Niedźwiedzki, *Słownik języka polskiego*, t. I–VIII, Warszawa 1900–1927.
- Sychta B. Sychta, *Słownik gwar kaszubskich na tle kultury ludowej*, t. I, Wrocław 1967.
- USJP *Uniwersalny słownik języka polskiego*, pod red. A. Grzegółki-Maciejewskiej, t. I–V, Warszawa 2003.
- Wójcik U. Wójcik, *Baza bud- w toponimii polskiej*, „Onomastica” 1991, R. XXXVI, s. 73–80.
- Zierh K. Zierhoffer, *Formowanie się nazewnictwa od terminów topograficznych na przykładzie wyrazu „łęg”*, Wrocław 1986.

Skróty określeń, terminów gramatycznych i geograficznych

ap.	appellativum
czas.	czasownik
czł.	człon
daw.	dawniej
gm.	gmina
gw.	gwarowy
licz.	liczebnik
n.	nazwa, nazwy
n. miejsc.	nazwa miejsca ²⁷
n. narod.	nazwa narodowości
n. os.	nazwa osobowa
niem.	niemiecki
pl. t.	pluralia tantum
pol.	polski
por.	porównaj
pot.	potocznie, potoczny
przyim.	przyimek
przym.	przymiotnik
psł.	prasłowiański
stp.	staropolski
suf.	sufiks, sufiksy
wyr. przyim.	wyrażenie przyimkowe
zdr.	zdrobnienie
zest.	zestawienie
zgr.	zgrubienie
zob.	zobacz

²⁷ Celowo rozwinięto skrót jako *nazwa miejsca* a nie *nazwa miejscowa*, gdyż nazwa miejsca określa tu wieś, części wsi, pola itp. W literaturze onomastycznej przyjmuje się, że *nazwa miejscowa* to ojkonomi oficjalne, nadane urzędowo.

SŁOWNIK

- Adamczyka** – gw. *adamčyka*, pole, łąka we wsi Młyniska (gm. Przykona) – od n. os. *Adamczyk* RymSNW I 8.
- Adamskich** – gw. *adamskiχ*, pole we wsi Żeroniczki (gm. Przykona) – od n. os. *Adamski* RymSNW I 10.
- Akacjowy** – gw. *akačiovy*, dukt we wsi: Grzymiszew, Tarnowa (gm. Tuliszków) – od przym. *akacjowy*. Dukt wysadzany akacjami.
- Akacjówka** – gw. *akačiuška*, droga we wsi Boleszczyn (gm. Przykona) – od ap. *akacja*. Droga wysadzana akacjami.
- Albertów** – gw. *albertuf*, wieś (gm. Turek) – od n. os. *Albert* SSNO I 22.
- Aleksandrowskie** – gw. *alěksandroske*, pole we wsi Aleksandrów (gm. Przykona) – od przym. *aleksandrowskie* (: n. miejsc. *Aleksandrów*). Zob. *Aleksandrów*.
- Aleksandrów** – gw. *alěksandruf*, wieś (gm. Przykona) – od n. os. *Aleksander* SSNO I 28.
- Alinia** – gw. *alínja*, *alínjia*, część wsi Małoszyna, dawniej wieś Amelin (gm. Władysławów) – od n. os. *Alinia* (: n. os. *Alina*) RymNMP I 17.
- Amelin** – gw. *amelín*, dawniej wieś (gm. Władysławów) – od n. os. *Amelia* Kupis 27.
- Andrzejowe** – gw. *aŋžžejove*, pole we wsi Gąsin (gm. Przykona) – od n. os. *Andrzej* SSNO I 39.
- Andrzejówka** – gw. *aŋžžeiufka*, pole we wsi Głuchów (gm. Kawęczyn) – od n. os. *Andrzej*. Pole to było uprawiane przez sołtysa o imieniu *Andrzej*.
- Antonin** – gw. *antûnin*, część wsi Miłaczew – Kolonia (gm. Małanów) – od n. os. *Antoni* SSNO I 58.
- Apostolskie** – gw. *apostolske*, pole we wsi Wojciechów (gm. Kawęczyn) – od n. os. *Apostoł* RymSNW I 9.
- Arka** – gw. *arka*, część wsi Chylin (gm. Władysławów) – od ap. *arka* ‘statek, na którym Noe ocalał z potopu siebie, swoją rodzinę i wybrane zwierzęta’ USJP I 123. Część wsi, w której znajdowały się bardzo ubogie zabudowania.
- Augustyniakowe** – gw. *augustyńokove*, pole we wsi Przykona (gm. Przykona) – od n. os. *Augustyniak* RymSNW I 96.